

ואחד מציריה של הסיפורות הזו היה כתב העת החיני (נוסד בשנת 1860), ששימש כלי מיבטא לרעיונות החידוש היהודי. בין ראשי הנחלצים למערכה נגד חשכת ימי-הביניים של הרבנות, והאימה שהיא הטילה על המוני העם היהודי, היו הפובליציסט משה לייב לילינבלום (1843-1910) ויהודה לייב גורדון (יל"ג - 1831-1892).

משה לייב לילינבלום, הטיפף לשינוי אורח-החיים היהודי, תוך שעשה אבחנה ברורה בין התלמוד לבין שולחן ערוך, בטענה שהוא פרי הגיטו וחשכת ימי הביניים, ספר שלא ניתן עוד לחיות על פיו. במאמרו אורחות התלמוד (1868) הוא תבע רפורמות ותקינים רדיקאליים בי שולחן ערוך, וטען שלעומתו הונח ביסודו של התלמוד רעיון ההתקדמות היהודי וההסתגלות לתנאי החיים המתחלפים, וכמו-כן מצויים בו כמה רעיונות מתקדמים ואפילו נטייה לרפורמה ממשית.

לדעתו של לילינבלום, הרבנים מנעו במהלך אלף השנים של ימי-הביניים את שימת הלב לצורכי ההתחדשות היהודית המצויה בתלמוד. לכן, לדעתו, עם הריסת חומות הגיטו הגיעה השעה לצרף ולזקק את האמונה הישראלית מן הסיגים והפסולת שדבקו בעם היהודי במהלך ימי הביניים.

„אותיות מתות של חוקים“

השקפותיו המהפכניות של לילינבלום, בדבר הצורך בתקינים דתיים ובשינוי המסמכות היהודית, מצאו ביטוי ספרותי ברומן מאת ראובן אשר ברודס (1902-1851), הקרוי הדת והחיים. גיבורו של ספר זה, שמואל, העתיד לקבל סמיכה לרבנות, נלחם בחומות הדתיות של שולחן ערוך ומפרשי הרבנים.

שותפו של לילינבלום למאבק, המשורר יל"ג, הכריז גם הוא מלחמת-חורמה על הבערות, ההזייה והאדיקות השמרנית של היהדות. בעזות שירי התפלמסות ושירים סאטיריים, הוא תקף את התיאוקראטיה היהודית. ב-1871 החל יל"ג מפרסם בהשחר שורה של יצירות פיוטיות, שמטרתן הייתה להילחם ברבנים האדוקים ובדתיות המארי בנות. במשלים קטנים לילדים גדולים הוא שם ללעג, בסיגנון עממי, את הצבועים הנהרגים על אותיות מתות.

אחד משיאי שירתו של יל"ג מתאר את חייה העלובים של האשה העיבריה הנתונה לשליטון הערצות, האדיקות וחשכת ימי הביניים, דיכוי שחלק מסיבותיו הביא להתאבדותן של האחיות הורוביץ, החדוש:

אשה עֲבֵרִיָּה, מִי יָדַע מִיָּנֶה?
פֶּחֶשֶׁן בָּאת וּבִחֶשֶׁן פִּלְכִי.
עֵינֶיךָ וּמִשׁוֹשֶׁךְ, שִׁבְרֶךָ, מֵאֵינֶיךָ
יָלְדוּ קֶרֶפֶךְ, יָפְמוּ תוֹכִי.
עַל טוֹב־הָאָרֶץ, פֶּלֶא אֲשֶׁר וַנִּמַּת
לְבָנוֹת עִם אַחֵר לִסְגָלָה נִתְּנָה,
אֶךְ חֵי־הַעֲבָרִית עֲבָדוֹת נִצָּחַת.
מִתְּנוּקָה לֹא תֵצֵא אֶנָּה וְאֵנָה.
פֶּה־י, פִּלְדִי, מִיָּנֶיךָ, תְּגַמְלִי,
תֵּאֱסִי וּתְבַשְׁלִי — וּבִלָּא עַת תְּבַלִּי.

יל"ג: אשה עיבריה
שילטון הדיכוי

סופר נוסף מתקופת ה„השכלה“ שהכריז מלחמת-חורמה על איבון היהדות הדתית, היה פרץ סמולנסקין שייסד בווינה את הירחון השחר (1868), ובמאמריה מערכת של ליונו השחר, כתב: „כאשר נטיית ידי על המתקדשים החנפים, אשר יתכסו בכיגרי-קדש והמה תחת שואה יתגלגלו להשבת דעת מבתי-עקב, כן גם אירע ידי על המתחכמים הצבעים, אשר ויחיו את בני-ישראל בחלקת-לשון מאחורי ירושת אבותיהם...“

בסיפרו הפובליציסטי עם עולט (1872),

תולעי תרבות

הטפיל

ח"כ משה שמיר הינו תופעת טבע חסרת תקדים, המתבוססת מזה 40 שנה בחוויה הישראלית ומתפלשת באותיות ו-הצהרות מדיניות חלולות, כשהיא נוהגת, כותבת, נואמת, ומתקיימת כשגרירת כל הנלעג והבוזי מיהדות הגולה בארץ זו. בשבוע שעבר פנה שמיר לראש עיריית ירושלים, טדי קולק, בתביעה הקנטרנית שאינה מייצגת את הרוח, או את טובת הציבור, ושלא להזכיר את הטעם הטוב. מתוך פנייתו של הסופר לשעבר וח"כ ארץ ישראל השלמה בהווה, מתברר כי: „קריאות המואזין הנשמעות בירושלים מפריעות את מנוחתו של המלין, המתגורר ברובע היהודי — והוא מבקש לשלול מכוני הדת המוסלמיים את זכותם להשיג לתפילה המתקיימת לפנות בוקר.“

פנייה „סובלנית“ ו/או קנטרנות זו מצידו של אדם המתיימר זה למעלה מ-30 שנה לשמש כמצפון ודובר לבני דורו, אדם שהשתמש מקרב בכל מערכות ישראל, אדם שישב מאחורי שולחן כתיבה שעה נשנים לחמו ונהרגו במלחמת השחרור, אדם ש מעולם לא איים עליו המות כלותם בשדה הקרב על עצם קיומו בארץ הזאת. פנייה זו מצידו היא מעשה של טפילות תרבותית רוחנית חסרת תקדים, שבכוונה להמחיש עד לאיזו דרגה יכול להדרדר פאשיסט יהודי ממצוא, ולהיפך בן צלם לאותה גזענות קנטרנית ששלחה 6 מיליון יהודים לאן ששלחה.

האגדה מספרת שכאשר חרב בית שני, חדר יתוש לאונו של טיטוס וזימום ב-70 תוכה עד שהביא לטרופו ולמותו. סכירת פיו של בעל הרהב הזה משה שמיר עלידי ראש עיריית ירושלים, מביא לתקווה שי שמיר ירוח נחת מקולות המואזין באותה מידה שאונו של טיטוס רווחה נחת מדי היתוש. וכאמור, מהסייך ומחריבך ממך יצאו.

בחטף

„רומן“ נאצי קצר

● בעוד מחלקת הדראמה של הטלוויזיה הישראלית מתכוננת להתחיל בחודש הבא בצילומי סרט על-פי הסיפור רומן זעיר מאת יצחק בן-נר, בבימויו של עוזי קופלר ובכיכובו של דן בן-אמון, הרי הקרנתו של הסרט תיירב חזיתו על פי סיפורו של ס. יזהר, שנועדה ל-16 בחודש זה, נדחתה שוב, הסיבה הפעם (הקרנת הסרט כבר נדחתה פעם) היא הצמידות שבין תאריך ההקרנה לראשית פגישות ועדות העבודה הישראליות-מצריות ● בסוף חודש ינואר עומד להיערך במערב-גרמניה מפגש סיפורי יוצא-דופן, בראש המיפגש, שיימשך שבוע ימים,

יצחק בן-נר
רומן זעיר

יעמוד הסופר הגרמני הנודע גינפר גראס. משתתפי המפגש יהיו מתרגמי יצירותיו של גראס ל-10 לשונות. סיבת הכינוס: הקשיים הרבים שבהם נתקלים המתרגמים בתירגום סיפרו האחרון דג הפוטית (העולם הזה, 2100). את העיברית ייצג בכנס זה חיים איזק, חבר מערכת דבר, שתירגם כבר את תוף הפח של גראס. אגב, בחודש הבא עומד לראות אור ספר נוסף של גראס בתרגומו של איזק, והוא מיומנו של שבלול, ספר עב כרס שבו בוחן מחברו את סכנות העבר וההווה של התברנה הגרמנית, תוך שהוא מזהיר בעיקר מפני המיליטאנטיות של „השמאל החדש“ בגרמניה ● בהוצאת זמורה ביתן מודן עומד לראות אור בקרוב ספר חדש מאת בנימין תמוז. ספר זה הוא בבחינת המשך לטרילוגיה אריקוס שראתה אור בשנות ה-60 המאוחרות ● במדור „אנתולוגיה גרמנית“ המתפרסם במדור הסיפורות של דבר, פירסם הפריס פסור שמעון זנדבנק תרגום שיר מאת המשורר הגרמני הנודע גוטפריד בן.

מנחם פרי
1.000.000

בפתיחת דברי הערכתו למשורר ציין זנדבנק: „גוטפריד בן-נר (1886-1956) היה רופא ברלינאי, שלאחר רומן קצר עם המיסטר הנאצי ושתיקה ממשכת...“ ניסוח סיפורי-דיפלומטי זה של „רומן קצר“, מעלים מעיני הקורא מספר עובדות החורגות מניסוח זה. כמה חודשים אחרי עלייתו של אדולף היטלר לשלטון בגרמניה, פירסם גוטפריד בן סיפורן תחת הכותרת אמנות ושלטון, שבו תאר עד כמה הוא משתוקק לחזור לחומר היהודי שבביצת בראשית חמה, ובכמתיהו לאבות-אבותיו. הוא ביקש כרטיס-חבר של המפלגה הנאצית, וכתב: „אנחנו נכנסים לתקופת הגיי נאציולוגיה (מדע חקר ההתפתחות של האדם, המישהפה ושוללת היוחסין).“ בתמורה לכך בחר בו היטלר כחבר באקדמיה הסופרים שלו. בחירה שהביאה את גוטפריד בן לטעון בין השאר: „הצבא הוא הצורה האריסטוקרטית של ההגירה...“ אכן, „רומן קצר“ זה בין המשורר לנאציזם, הוא ניסוח אקדמי מסוגנן ● ציוריו מוילות תלאביביים לוחשים כי עיסקת השנה במוילות העיברית, היתה מכירת שנתון-השירה ס/קריאה עלידי הוצאת הפועלים אוניברסיטאיים לידי הוצאת ה-ספרים של הקיבוץ המאוחד. במהלך ה-עיסקה שולם למו"ל הקודם 20 מיליון לירות ישראליות, אגב, עורך ס/קריאה, ד"ר מנחם פרי, לא יכהן השנה כחבר בוועדה מטעם משרד-החינוך והתרבות הי מקציבה מענקים לכתיבה-העת לספרות ● שני המשוררים הירושלמים הארוזים שימול ורנים פילד, סולקו באחרונה מאגודת הסופרים העיבריים בישראל. הי סיבה: אית-שלום דמי החבר באגודה ● כתבו הצבאי של ידיעות אחרונות, איתן חבר, חיבר ביוגרפיה של ראשי הממשלה מנחם בגין, ותוך שבוע ימים מכרו סוכניו הסיפורתיים של חבר את זכויות הפירסום לביוגרפיה זו. לתירגום ל-10 לשונות ● מלחין תלאביבי צעיר שאוזן לדיברי קריינותה של מנכ"ל הי מועצה לתרבות ולאמנות לאה פורת לאופרה כרומ מאת ביוה הספדי את המלחין, שמת בגיל 36: „הוא מת מרעב, מעצב, ומאחר שלא פורת סירבה להעניק לו כסף לביצוע יצירותיו...“